ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרי להו רבנן בטלה (א) הטמנה בדבר המוסיף הבל ואפילו מבעוד יום אמר עולא הלכה כאנשי טבריא א"ל רב נחמן כבר תברינהו אנשי טבריא לסילונייהו: מעשה שעשו אנשי טבריא: מאי רחיצה אילימא רחיצת כל גופו אלא חמין שהוחמו בשבת הוא דאסורין הא חמין שהוחמו מע"ש מותרין והתניא (א) ב) חמין שהוחמו מע"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו אלא פניו ידיו ורגליו אימא סיפא [א]בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה לימא תנן סתמא כבית שמאי דתנן ג) בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו אא"כ ראויין לשתיה וב"ה ד) מתירין א"ר איקא בר חנניא להשתטף בהן כל גופו עסקינן והאי תנא הוא דתניא ג) לא [ג]ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר אמר רב חסדא מחלוקת בכלי אבל בקרקע דברי הכל מותר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו רבנן אלא אי איתמר ה) הכי איתמר [ד]מחלוקת בקרקע אבל בכלי דברי הכל אסור אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה א"ל רב יוסף ו) בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר רב תנחום א"ר יוחנן א"ר ינאי אמר ז) (רב) כל מקום שאתה מוצא שנים חלוקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ [ו]מקולי מטלניות שאף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ור' עקיבא מכריע אין הלכה כדברי המכריע חדא דרבי עקיבא תלמיד הוא ועוד הא הדר

רש"י

בטלה הטמנה. נאסרה הטמנה בדבר המוסיף הבל דהא מבע"י נתנו שם הסילון ומפני שהצוננין מתחממין בכך ואע"ג דממילא אסור: **לסילונייהו.** לסילונין שלהן שחזרו בהן: **ראויין לשתיה.** דמחים להו לשתייה ואי בעי רוחץ בהן פניו: **להשתטף.** שנותן על גופו ומשתטף: **והאי תנא.** ר' שמעון היא דמתיר להשתטף כל גופו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש והיינו דקאמר כחמין שהוחמו בשבת אסור (א) הא שהוחמו מאתמול שרי ואי בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט ואסור ברחיצה דאפי' בית הלל לא שרו להחם בי"ט אלא לפניו ידיו ורגליו אבל לשיטוף כל גופו לא: **לא ישתטף.** בשבת: **בין בחמין.** ואפי' הוחמו בחול: **בכלי.** דהרואה אומר היום הוחמו ומוכחא מילתא דתולדות האור נינהו ואתי להחם בשבת כגון נותן צונן בחמין: **אבל בקרקע.** כגון אמבטאות של מרחצאות והן חמי האור: **מותר.** דבטלי להו מתורת חמין: **והא מעשה דאנשי טבריא כו'.** אלמא במילתייהו קיימי: הדר

תוספות

ממעשה שעשו אנשי טבריא ואסרו להם בטלה הטמנה מבע"י בדבר המוסיף הבל. וא"ת מה צריך למילף ממעשה דאנשי טבריא הא מתני' היא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל בפרק במה טומנין (לקמן ד' מז: ושם) ומבע"י איירי דמשחשיכה אפי' בדבר שאינו מוסיף הבל אסור כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף לד.) ואור"י דמתניתין דלקמן איכא לאוקמא בבין השמשות אבל מבעוד יום ה"א דשרי[א] וא"ת והא קתני טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן ואי בין השמשות[ב] איך טומנין בהן והא אסור לטלטלן[ג] וי"ל דהוה מוקמינן כר' דאמר (לעיל ד' ח:) כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות וא"ת אי כר' אתיא[ד] אי מבעוד יום שרי להטמין ביה"ש נמי שרי דכל דבר שהוא משום שבות כו'[ה] וי"ל דה"א בהטמנה החמירו וה"ר שמואל מוורדין מפרש[ו] ממעשה אנשי טבריא[ז] בטלה הטמנה[ח] דאסור אפי' לאכול כדקתני ואסורין בשתיה וה"ר יונה מפרש בטלה אפי' בקדירה חייתא והיינו דקאמר בטלה משמע לגמרי מכל דבר: **אלא פניו ידיו ורגליו כו'.** הכל היה יכול לדקדק מסיפא דקתני בי"ט כחמין שהוחמו בי"ט[ט] אילימא רחיצת כל גופו הא הוחמו מעי"ט שרי והא לקמן אסר רחיצה בי"ט דקאמר[י] למחר נכנס ומזיע אבל רוחץ לא ודוקא שטיפה שרי בבית החיצון[יא] אלא דרך הש"ס י) מה שיכול לדקדק מרישא מדקדק[יב] ומיהו קשה לרשב"א דמגופה דמתניתין הוי מצי למידק בלא הך ברייתא דמייתי מדקתני ואסורין בשתיה כ"ש פניו ידיו ורגליו דאסירי: **אלא אם כן ראויין לשתיה.** נראה לר"י דווקא שמחמם אותם לצורך שתיה אבל[יג] לצורך רחיצה אע"ג דראויין לשתיה אסרי ב"ש דהא לית להו מתוך[יד] (ביצה ד' יב. ושם) ובפ"ב דביצה (ד' כא: ושם) אסרי ב"ש מדורה להתחמם כנגדה ואע"ג דראויה היא לבשל ולאפות[טו] ועוד אומר ר"י דמהכא נמי יש לדקדק דאי שרו ב"ש לצורך רחיצה משום דראויין לשתיה א"כ לא אתיא אפי' מתני' אפי' כב"ש דקתני[טז] ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה ומדקתני ומותרין בשתיה מכלל דראויין לשתיה ואפ"ה קתני דאסורין ברחיצה אלא ודאי[יז] לא שרו ב"ש אלא כשעושה לצורך שתיה ונראה לר"י דיכול לחמם אפי' ביותר מכדי שתיה[יח] כדאמר בפרק הדר (עירובין ד' סח.)[יט] נשיילה לאימיה אי צריכה נחיימו אגב אימיה ודוקא בכדי שיעור לרגליו אבל לצורך כל גופו לא והיינו טעמא שהבלנים חשודים לפעמים שיחממו עיקרן לרחיצה:

וב"ה מתירין. משמע דוקא לרגליו אבל לצורך כל גופו[כ] לא וכן משמע בכולה שמעתין דמחמירין בחמין שהוחמו בי"ט כחמין שהוחמו בשבת וגזרו על הזיעה ביו"ט כמו בשבת כדאמר בביצה בהמביא (לב.) ולקמן (דף מ. ושם) א"כ משמע שאסור לעשות הבערה[כא] משום רחיצה שאם לא כן לא היו גוזרים על הזיעה ותימה דמ"ש הבערה דרחיצה מהבערה דזיעה דשרי מדאורייתא כדמוכח התם[כב] ואומר ר"י בשם ריב"א דרחיצה אינה אלא לתענוג ואסורה[כג] כמו מוגמר דאסור בפ"ק דכתובות (ד' ז. ושם) משום דאין שוה לכל נפש וכן משמע בירושלמי דהיינו טעמא דרחיצה[כד] אבל[כה] זיעה שוה היא לכל נפש דאינה תענוג אלא[כו] לבריאות[כז] והא דתניא לקמן (ד' מ.) מרחץ שפקקו נקביו מעי"ט למחר נכנס ומזיע[כח] ה"ה אפי' הוחם בו ביום[כט] אלא[ל] נקט מעי"ט דלפ"ה דוקא מזיע אבל רוחץ[לא] לא:

בין בחמין בין בצונן. נראה לר"י דהיינו אפי' חמין שהוחמו מע"ש דהא אוסר אפי' צונן ומסתמא בהנך חמין אסיר ר' יהודה[לב] ועוד דמסתמא לא מיירי בדעבדי איסורא והאי תנא הוא דקאמר היינו ר"ש[לג] ועוד אומר ר"י דיש להוכיח דבחמין שהוחמו מע"ש פליגי דאמר בפרק חבית (לקמן ד' קמז. ושם)[לד] מה חמי טבריא חמין אף מי מערה חמין הרוחץ דיעבד אין לכתחילה לא מכלל דלהשתטף אפי' לכתחילה מני ר"ש היא דתניא לא ישתטף כו' ואי בשהוחמו בשבת פליגי אבל מערב שבת שרי ר' יהודה אמאי צריך לאוקמה כר"ש לוקמה כר' יהודה ובהוחמו מע"ש דהא דומיא דחמי טבריא קתני[לה]: **והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו.** הקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ מאי פריך התם הוחמו בשבת כדקתני כחמין שהוחמו בשבת משמע דבהוחמו מע"ש שרי ג) והכא בהוחמו מע"ש פליגי כדפרישית ומפרש הר"ר יוסף דס"ל להש"ס מדמחמיר ר"מ כ"כ לאוסר אפי' צונן[לו] מחמיר נמי לאסור[לז] ע"ש אטו שבת[לח] ולהכי פריך והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוה ואסרי להו[לט] בהוחמו בשבת[מ] ורב חסדא קאמר אבל בקרקע ד"ה מותר אפי' בהוחמו בשבת דהא לר"מ אי הוה אוסר להו בהוחמו בשבת בהוחמו מע"ש נמי הוה אוסר וקשה דר"מ אוסר להשתטף בצונן אפי' בקרקע כדמסיק דבקרקע פליגי ובפרק שמונה שרצים (לקמן דף קט. ושם) משמע דשרי דקאמר התם רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי עסיא ובמי טבריא אבל לא בים הגדול ורמינהו רוחצין במי טבריא ובים הגדול כו' ומוקים בתרייתא כר' מאיר וי"ל דבקרקע דהכא דאסר היינו[מא] דומיא דכלי דדמי לרוחץ בחמין והתם בנהר התירו שנראה כמיקר בנהר ואפי' בחמי טבריא לא דמי לאדם רוחץ בחמין:

אמר רבה בר בר חנה ח) הלכה כר' יהודה. אע"ג דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה[מב] הכא משום דר' יהודה מכריע הוא[מג] אין הלכה כסתם וקשה דבפרק קמא דפסחים (דף יג. ודף כא. ושם) פריך ונימא מר הלכה כר' מאיר דסתם לן תנא כוותיה אע"ג דסבר דרבן גמליאל מכריע הוא דפריך בתר הכי ונימא מר הלכה כרבן גמליאל דהוה ליה מכריע וי"ל דסתם דהכא גריע מההוא סתם דהכא סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והלכה כמכריע ומיהו אי לאו הכרעה הוה הלכה כסתם מתני' אע"ג דמחלוקת בברייתא: (לעיל) **הא חמין שהוחמו** מבעוד יום מותרים והתניא חמין שהוחמו כו'. תימה לוקי ההיא ברייתא דאסרה בכלי משום דהרואה אומר היום הוחמו ומתניתין[מד] בקרקע כמשמעה כדמפליג בסמוך בין כלי לקרקע וי"ל דדוקא בשיטוף דקיל איכא לפלוגי אבל ברחיצה דחמירא לא מסתברא לפלוגי בהכי: דילמא

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה טז סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סימן תקיא סעיף ב:

טו ג ד מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכו סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והאי תנא וכו' שהוחמו בשבת אסור ברחיצה הא שהוחמו:

מוסף רש"י

לא יחם אדם חמין לרגליו. לרחוץ רגליו, אוכל נפש התיר הכתוב ולא להבעיר אור בשביל רחיצה (ביצה כא:).

תוס' ישנים

א) הא דלא מייתי בעבד ושהה מהכא לאסור דשאני הטמנה דיש להחמיר: ב) ואם תאמר ולימא דמתני' קודם גזירה וי"ל דמסתמא אחר גזירה דגזירה קדמוני' היתה: ג) ומהר"מ מפרש דחמין שהוחמו מע"ש היינו שנסתלקו מעל האור מבע"י ושהוחמו בשבת היינו נמי שהוחמו מבע"י כל צורכן אך מתחממים והולכין גם בשבת דומיא דאנשי טבריא ובהנהו פליגי ר"מ ור"י ור"ש וצונן קרי שהיו חמין כבר ונצטננו אבל בנסתלקו מבע"י אפילו ר"מ מודה דשרי להשתטף ולא לרחוץ והאי תנא הוא ר"מ ור"י דאסרי חמין שמתחממין והולכין גם בשבת והשתא פריך שפיר והא מעשה דאנשי טבריא בקרקע הוי ויתיישב נמי הסיא דפ' שמנה שרצים דשרי ר"מ לרחוץ בקרקע וכן בפרק חבית דמוקי כר"ש:

מסורת הש"ס

א) [לקמן מ.], ב) ביצה כא:, ג) לקמן קמז: ע"ש תוספתא פ"ד, ד) [ברכות ט. וש"נ], ה) [נ"ל רבין], ו) [לעיל כט.], ז) [וכ"כ תוספות עירובין טז. ד"ה אימא ובכתובות נא. ד"ה מני ודף פט. ד"ה ש"מ וב"ב כז. ד"ה הא ועי' תוס' לקמן מו: ד"ה כבתה ותוס' ברכות מב. ד"ה הסבו ותוספות ב"מ יג: ד"ה הא מבני וע"ע רש"י ב"מ כג: ד"ה הא של ב"ב], ח) [אמר ר' יוחנן הלכה כו'],

גליון הש"ס

גמ' הכי איתמר מחלוקת בקרקע. עי' מ"ק דף יט ע"ב תוס' ד"ה שאסור וצ"ע: תוס' ד"ה ממעשה וכו' בטלה אפילו בקדירה חייתא. עי' לקמן דף מז ע"ב תוס' ד"ה במה טומנין: ד"ה אא"ב וכו' נראה לר"י דוקא שמחמם. עי' לקמן דף עו ע"א תוס' ד"ה הואיל וראוין: בא"ד דהא לית להו מתוך. דבריהם צ"ע דלענין מתוך מה הפרש בין ראויים או אינן ראויים. וראיתי ברשב"א שהוסיף ומאן דלית ליה מתוך לית ליה הואיל ויסוד זה נסתר מפירכת הגמ' פסחים דף מז ע"ב וכמ"ש התוס' שם ד"ה אהבערה לא ליחייב ולע"ג ובתשובה וגם בדרשות הארכתי בזה בעהש"י: בא"ד כדאמרינן פרק הדר נשייליה. ק"ל למאי הוצרכו לראיה זו דאפשר לצורך מילה עדיף. הא להדיא איתא ברייתא ערוכה בביצה ממלא נחתום חבית מים אע"פ שא"צ אלא לקיתון אחד:

רב נסים גאון

חדא דר' עקיבא לגבי רבי אליעזר ורבי יהושע תלמיד הוא. פירוש שלו תמצאנו בנדרים בפרק הנודר מן המבושל [דף נ] ר' עקיבא אקדשא ליה ברתיה דבר כלבא שבוע כו'. אמרה לו זיל הוי בבי רב, אזל הוה י"ב שנין קמיה רבי אליעזר ורבי יהושע. ובהרבה מקומות תמצאנו כשהוא מדבר עם אחד מהן אומר ר' תרשני לומר לפניך דבר אחד ממה שלימדתני תגד דאלך [תמצא זה] בר"ה [כה] בשעה ששיגר רבן גמליאל לר' יהושע גוזר אני עליך שתבוא אצלי במקלך כו', דתניא הלך ר"ע לר' יהושע מיצר, א"ל ר"ע ר' תרשני לומר לפניך דבר שאחד שלימדתני. ובסנהדרין [דף סז] ר"ע אומר משום ר' יהושע שנים מלקטין קישואין כו', ובתלמוד אמרו גמרה מר' אליעזר ולא סברה הדר גמרה מר' יהושע ואסברא ניהליה. **ועוד הא הדר ביה רבי עקיבא לגבי ר' יהושע.** מפורש זה בפרק במה מדליקין [דף כט].

רבינו חננאל

מדאסרו להו רבנן שמע מיניה דבטלה הטמנה בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום. **אסיקנא** דכופה מקום שפיתת קדירה אחת הוא, ואם הוסק בגפת או בעצים הרי הוא כתנור ואסור לסמוך בו, וכ"ש בתוכו או על גבו, וכן לשהות בו אע"פ שהוא גרוף וקטום אסור. נמצא האסור שני פנים, צונן שלא הוחמו כל עיקר, ותבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, והמותר שני פנים, חמין שהוחמו ולא בשלו כל עיקר, ושבשלו כמאכל בן דרוסאי ואפילו בשלו כל צרכו מותר. ומאי דקשי ליה זיקא, מסקנא כלישנא בתרא וכרב אשי דבין דגדיא ובין דבר אחר בין שריק ובין שלא שריק שרי. **לא יטמינה בחול** ובאבק דרכים בשביל שתצלה דברי הכל אסור. **מעשה שעשו אנשי טבריא הביאו סילון של צונן כו'.** אין הלכה כאנשי טבריא דהא תברינהו לסילונייהו. **אוקימנא** הא דתנן אסור ברחיצה, להשתטף בהן כל גופו ור' שמעון היא דשרי בחמין שהוחמו מע"ש להשתטף, דתניא אסור להשתטף בין בחמין בין בצונן דברי רבי מאיר, ורבי שמעון מתיר, רבי יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כר' יהודה.

מוסף תוספות

א. אבל ממעשה דאנשי טבריה דייקינן שפיר דאסור מבעוד יום, שמי הסילון היו מתחממין מבעו"י מדקתני 'כחמין שהוחמו בשבת' מכלל דלאו בשבת הוחמו. תוס' הרא"ש. ב. איירי. תוס' הרא"ש. ג. א"ו ה"ק, טומנים בהם מבעו"י, ואין מטלטלים אותם משחשכה ולא בביה"ש. ריטב"א. ד. היכי הו"א דמבעו"י שרי להטמין בדבר המוסיף הבל ובביה"ש אסור, הא. תוס' הרא"ש. ה. א"כ, אפי' בדבר המוסיף הבל יטמין, כדרך שהוא מטמין מבעו"י. רשב"א. ו. דאי ממתני' דאין טומנים בגפת ובזבל, הו"א דהני מילי לכתחילה, אבל בדיעבד לא מיתסר התבשיל, ואז לא יהיו העולם נמנעים מלהטמין בדבר המוסיף, אבל. ריטב"א. ז. ואסרו להם בדיעבד. ריטב"א. ח. שכיון שאסרו להם התבשיל נזהרו בכך. חי' הר"ן. ט. ובמאי. תוס' הרא"ש. י. מרחץ שפקקו נקביו מערב יו"ט. תוס' הרא"ש. יא. אל[מ]א פניו ידיו ורגליו תנן סתמא כב"ש. תוס' הרא"ש. יב. ובתר, דייק מסיפא. תוס' הרא"ש. יג. אם לא הי' מחממם לצורך שתיה [אלא]. תוס' הרא"ש. יד. שהותרה מלאכה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. רמב"ן. [ו]בעינן צורך אוכל נפש. ריטב"א. טו. ו'ראוין' דהכא פי' מוכנין. רשב"א. טז. ביו"ט כחמין שהוחמו ביו"ט. תוס' הרא"ש. יז. כיון שהוחמו לדעת רחיצה. רשב"א. יח. כדי צורך רחיצה. ריטב"א. יט. גבי ינוקא דאשתפוך חמימי'. תוס' הרא"ש. כ. היכא דאינן ראויים לשתיה. תוס' הרא"ש. כא. מן התורה. תוס' הרא"ש. כב. דאפי' לעשות פחמים ולמוסרן לאולירין מותר מן התורה. תוס' הרא"ש. כג. מדאורייתא. חי' הר"ן. כד. דבעי התם מותר לשתות ואסור לרחוץ, ומתרץ [לאו משום דכתיב] 'אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם'. רמב"ן. כה. פניו ידיו ורגליו צורך כל נפש, וכן. רמב"ן. כו. משום רפואה היא, לשמור. חי' הר"ן. כז. והכל צריכין לה, משא"כ ברחיצה. חי' הר"ן. כח. לאו דוקא פקקו נקביו מעריו"ט אלא. תוס' הרא"ש. כט. שרי להזיע. תוס' הרא"ש. ל. משום רחיצה. תוס' הרא"ש. לא. (ד)אע"ג דמעריו"ט הוסק. תוס' הרא"ש. לב. דהא מכריע עביד לי' תלמודא. ריטב"א. לג. דשרי בהוחמו בער"ש, אבל אם הוחמו בשבת לא הוה שרי. תוס' הרא"ש. לד. 'הרוחץ במי מערה ובחמי טבריה מסתפג באלונטית', ודייק בגמ'. ריטב"א. לה. אלא ע"כ דפלוגתא דהני תנאי היינו כשהוחמו מער"ש, אבל בהוחמו בשבת אפי' ליגע באצבע קטנה אסיר בהם לדברי הכל. ריטב"א. לו. בכלי. תוס' הרא"ש. לז. בחמין שהוחמו. תוס' הרא"ש. לח. כל מה שהיה אוסר אם הוחמו בשבת, ולא הי' מתיר בהוחמו מער"ש אלא מה שהי' מתיר אם הוחמו בשבת. תוס' הרא"ש. לט. לכל הפחות בחמין. תוס' הרא"ש. מ. וא"כ לר"מ יהא אסור אפי' הוחמו מער"ש. תוס' הרא"ש. מא. ברוחץ בגומא. תוס' לקמן קט. ד"ה רוחצין. מב. ומתני' [ר"ש היא. רמב"ן] [ד]שריא בקרקע חמין שהוחמו מער"ש. תוס' הרא"ש. מג. במקום מחלוקת דברייתא, ובהכרעה. רשב"א. מד. דשריא, דוקא. תוס' הרא"ש.